

2. Задорожна Л. В. Методика використання історичних документів на уроках історії України в загальноосвітній школі / автореф. на здобуття наукового ступеня к. пед. н. за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання історії. – К., 2005. – 22 с.

3. Ковбасюк Т. Л. Методичні засади використання писемних історичних джерел у навчанні історії України учнів основної школи / автореф. на здобуття наукового ступеня к. пед. н. за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (історія та суспільствознавчі дисципліни). – К., 2010. – 23 с.

4. Костюк І. Практичні заняття з історії як засіб розвитку критичного мислення та дослідницьких навичок учнів // Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання. – 2014. – № 1-2. – С. 6–8.

5. Мороз П. В. Дослідницька діяльність учнів в процесі навчання історії України: методичний посібник / Мороз П. В. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 128 с.

6. Пометун Е. И. Школьное историческое образование в Украине: пути развития и проблемы. – Луганск, 1995 – 200 с.

7. Страдлинг Р. Преподавание истории Европы XX века. – Страсбург: Совет Европы. – 289 с.

Щербакова О.Л.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В умовах глобалізації сучасних освітніх процесів розвивається нова концепція педагогічної освіти, зокрема, підготовки вчителя іноземної мови, підвищення кваліфікації викладачів іноземної мови, зокрема у педагогічному ВНЗ. Викладачеві належить провідна роль у формуванні і розвитку в кожній особистості професійних знань, активної життєвої позиції, громадянськості. Крім того, що викладач-майстер повинен добре володіти мовою, яку він викладає, йому необхідно також орієнтуватися в різноманітності педагогічних технологій, мати свою думку і вміти обґрунтовувати її, правильно оцінювати свої можливості, вміти передати свої знання учням. У цьому розумінні питання професійно-педагогічного розвитку викладача набуває особливої уваги.

Є дві головні складові вчителя – майстерність та особистість. Якщо вчитель не буде ними володіти, нам не вдасться зробити освіту потужним чинником соціального, економічного і духовного розвитку суспільства, чинником його інтелектуального відродження. На думку вченого І. Я. Лернер, передача майбутньому вчителю професійної культури включає в себе чотири компоненти:

- знання про сфери додатка діяльності;
- досвід здійснення відомих способів діяльності;
- вміння підійти творчо до вирішення нової професійної завдання;
- досвід емоційного ставлення до професійної діяльності, переломлений через систему цінностей особистості.

Ці чотири компоненти і мають становити зміст професійної культури вчителя [5].

Система професійної підготовки вчителя повинна бути професійно спрямована, тобто потрібно готувати вчителя іноземних мов, а не фахівця з іноземних мов. Стрижнем, системоутворюючим фактором професійної підготовки вчителя є його методичне майстерність, засноване на педагогічних та психологічних знаннях і вміннях і підкріплене іншими дисциплінами, що мають обов'язково професійну спрямованість. Система професійної підготовки повинна бути спрямована на підготовку вчителя-дослідника, для якого головна його пристрасть – культ пізнання.

Система професійної підготовки вчителя повинна бути функціональною, тобто моделювати зміст і структуру вчительської діяльності. Основу цієї діяльності складають вісім видів умінь:

проектувальні (уміння спланувати будь-який вид роботи);
адаптаційні (уміння застосувати свій план у конкретних навчальних умовах);

організаційні (вміння організувати будь-який вид роботи);

мотиваційні (вміння мотивувати учнів до навчальної діяльності);

комунікативні (вміння спілкуватися на уроці і поза ним);

вміння контролю і самоконтролю;

пізнавальні (уміння вести дослідницьку діяльність);

допоміжні (вміння співати, грати на інструменті, малювати і т.п.).

Саме ці вміння в сукупності і складають основу, стрижень професійної культури. Процес навчання в значній мірі є моделювання вчительської діяльності в навчальних завданнях, моделювання з метою розвитку зазначених умінь.

Система професійної підготовки повинна бути спрямована на формування особистості вчителя та сприяти фундаменталізації освіти. Це провідне завдання педвузу. Тільки особистість здатна формувати особистість. Отже особистісний підхід визначає гуманізацію відносин. Сучасна система професійної підготовки вчителя повинна прагнути до інтегративності, дати студенту можливість індивідуальної самореалізації, переконати його в соціальній значимості предмета, який він викладає.

Учитель іноземної мови повинен добре володіти основами світової та вітчизняної культури в самому широкому сенсі цього слова. Є.І. Пасів в 90-х роках, аналізуючи проблему розвитку підготовки вчителя іноземної мови в умовах міжкультурної взаємодії, відзначає, що доцільно здійснювати підготовку вчителя «іншомовної культури», тим самим замінивши поняття «вчитель іноземної мови» [6]. При цьому він і ряд інших авторів, у тому числі і І.Я. Лернер вважають, що «головна мета навчання і виховання полягає у передачі молодому поколінню накопиченої людської культури» [5]. В якості цілей міжкультурного виховання вчені називають: здатність до сприйняття відмінностей культур і різноманіття культур, здатність до критики культур і розвиток нових життєвих можливостей та допомогу при розбіжності з

конфліктами які існують на основі ієрархічної відносини культурних груп один з одним в полікультурному суспільстві.

Система професійної підготовки вчителя повинна забезпечити високий рівень практичного володіння мовою. Рівень мовної підготовки повинен дозволяти вчителю моделювати навчальну іншомовну мовну середу, проводити уроки на мові, що вивчається. Мова вчителя повинна бути автентичної, нормативної, виразною і служити зразком для учнів. Крім того, вчитель повинен вміти адаптувати свій іншомовний-мовної досвід до рівня мовних можливостей і загального розвитку учнів. Він повинен володіти певним набором висловів класного вжитку, які допоможуть йому правильно будувати процес взаємодії з дітьми на уроці.

Для природною комунікації іноземною мовою дуже важливо встановити і правильний темп мови. Існуюча думка, що учні краще розуміють уповільнений темп мови, глибоко помилково. Такий темп мови порушує ритміко-інтонаційний малюнок фрази і тим самим ускладнює сприйняття і осмислення іншомовного матеріалу. Темп мови повинен відповідати темпераменту вчителя і бути нормальним. Нормальним вважається такий темп мови, який не здається дивним для носія мови.

Вчитель іноземної мови не може викладати без постійного самовдосконалення в мові, без самоосвіти. Англійська мова – не застигле явище, вона постійно змінюється. Вдосконалення знання мови і технологій його викладання – запорука успішної роботи вчителя. Давно минули ті часи, коли комп'ютер був для багатьох тільки мрією. Зараз це незамінний помічник і в житті і в бізнесі. Сфера застосування досить широка – від ігор до використання відеозв'язку з будь-яким кінцем земної кулі за допомогою глобальної мережевої системи Інтернет. Як допоміжні засоби навчання іноземної мови, комп'ютерні програми мають свої переваги. Вони дозволяють здійснювати індивідуальний підхід до учнів: комп'ютери займаються з кожним стільки, скільки потрібно. Мультимедійні засоби дозволяють вчителю коригувати навчальні плани, виходячи з інтересів і можливостей окремих учнів. Чим багатше і різноманітніше банк навчальних програм, тим більше можна провести цікавих уроків з застосуванням комп'ютера. Проблема в тому, щоб з достатку навчальних програм вибрати найцікавіші і пізнавальні.

На уроці і після нього вчитель аналізує діяльність свою і учнів, вносить відповідні корективи в навчальний процес. Психологи ж в останні десятиліття довели, що частина успіху залежить від уміння вчителя створювати в класі атмосферу взаєморозуміння, довіри, що сприяє контактам, розвитку, творчого спілкування. Таким чином, сучасний вчитель іноземної мови повинен володіти не тільки наукою навчання і виховання учнів, а й мистецтвом спілкування з ними. Він повинен бути справедливим до них. Здатність вчителя організовувати педагогічне спілкування з учнями визначає багато в чому ефективність навчального процесу з іноземної мови. Урок іноземної мови слід розглядати як складний акт спілкування. На кожному етапі уроку дії вчителя і учнів мають бути узгоджені. Учні повинні осознати потребу у придбанні іншомовних знань, навичок і вмінь. Якщо дії вчителя на самому початку уроку будуть

спрямовані на вираження радості від зустрічі з учнями, від майбутнього спілкування з ними, то вони будуть мотивувати і стимулювати всю подальшу мовленнєву діяльність учнів.

На думку академіка Зязюна І.А., «можна бути професійно компетентним педагогом, тобто вільно орієнтуватися в предметній сфері, системно сприймати і діяти в педагогічній діяльності, мати особистісно-гуманітарну орієнтацію, вміти узагальнювати і передавати свій досвід іншим колегам, бути здатним до рефлексії, володіти сучасними педагогічними технологіями, але при цьому не бути майстром, а залишатися добротним ремісником» [2, с. 8]. Саме тому вчений Колесніков І.А. зазначає, «щоб бути майстром необхідно володіти особистісною професійною неповторністю і унікальністю, своїм стилем діяльності, концептуальністю професійного мислення» [4, с. 7–9].

Педагогічний досвід показує, що за наявності доброї професійної підготовленості, педагогічної компетентності, розвинутих особистісних властивостей кожен учитель або викладач може досягнути позитивних результатів у навчанні, вихованні, емоційно-вольовому загартуванні учнів. У цьому контексті доречним буде навести висловлювання Ш. Амонашвілі: «Не бог народжує педагога-майстра. Учителем не народжуються, а стають. Майстерність учителя можна опанувати» [1, с. 32]. Відомий російський вчений так видокремлює основні риси педагогічної майстерності: «Бути майстром педагогічної справи – це означає мати вихідну позицію, ... яка є особистісно-гуманною ... це яскрава особистість, мудра, чуйна, доброзичлива і принципова людина ... це першодослідник теоретичних рекомендацій, який може їх переконливо довести або спростувати... Його творчість може збагатити педагогічну науку та практику новими висновками, дати початок новим ідеям і підходам» [1, с. 103].

У вітчизняній педагогіці відома думка академіка Зязюна І.А., який розглядає педагогічну майстерність, як найвищий рівень педагогічної діяльності, вияв творчої активності особистості педагога [3]. Автори підручника «Педагогічна майстерність» вважають найважливішими властивостями особистості педагога гуманістичну спрямованість діяльності педагога, його професійну компетентність та педагогічні здібності, педагогічну техніку.

Відповідно до цих структурних елементів визначаються кілька рівнів оволодіння педагогічною майстерністю:

- елементарний рівень – педагог має лише окремі якості професійної діяльності;
- базовий рівень – педагог володіє основами педагогічної майстерності (це рівень, характерний для випускників педагогічних інститутів);
- досконалий рівень характеризується чіткою спрямованістю дій педагога, їхньою високою якістю, діалогічною взаємодією у спілкуванні;
- творчий рівень відзначається ініціативністю, творчим підходом до професійної діяльності. До найважливіших якостей педагога ставляться його вміння організувати взаємодію з дітьми, встановлювати з ними необхідні зв'язки і відносини, керувати їх діяльністю.

Вчителю необхідно постійно вчитися, вчитися один у одного. І кращим побудником для цього має стати взаємообмін професійним досвідом, взаємонавчання, взаїмовдосконалення своєї виховної та викладацької діяльності. За твердженням В.О.Сухомлинського, «стає майстром педагогічної праці швидше за все той, хто відчув у собі дослідника» [7], іншими словами – став на позицію «посередника» між педагогічною наукою і практикою.

Таким чином, професійна майстерність завжди є результатом досить тривалої праці вчителя, але праці осмисленої, наповненої глибокими роздумами над різними проблемами своєї професійної діяльності. Майстерність приходить з роками або не приходить зовсім. У сьогоденному контексті професійна майстерність означає насамперед уміння швидко та якісно вирішувати освітньо-виховні задачі, а якщо бути ще більш точним, то сьогодні активно впроваджується у практичну педагогіку технологічна парадигма розвитку професіоналізму, що означає здатність учителя точно ставити освітньо-виховні задачі та логічно, послідовно, найбільш оптимальним шляхом вирішувати їх.

Список використаних джерел:

1. Амонашвили Ш.А. Психологическая основа педагогического сотрудничества: книга для учителя. – К.: Освіта, 1991. – С. 32.
2. Зязюн І.А. Естетичні регулятиви педагогічної майстерності [Текст] : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (Вінниця 23–24 травня 2006 р.). // Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2006. – С. 8.
3. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: підручник для вищих навч. закл. / І.А. Зязюн. – К.: Вища школа, 1997. – С. 35, 79–80.
4. Колесников И.А. О феномене педагогического мастерства: учебник для высш. уч. завед. / И.А. Колесников. – СПб, 1996. – С. 7–9.
5. Лернер И.Я. Дидактическая система методов обучения. – М.: Знание, 1976. – С. 23.
6. Пасів, Є.І., Кузовлев, В.П., Царькова, В.Б. Вчитель іноземної мови. Майстерність і особистість. – Освіта, 1993. – 159 с.
7. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю / Вибр. твори у 5 томах. – К., 1976. – Т. 2. – С. 419–655.